

ELIZABET FON ARNIM (1866–1941) rođena je u Australiji kao Meri Anet Bošam. Odrasla je u Engleskoj, gde je studirala na londonskom Kraljevskom muzičkom koledžu, a potom se 1891. udala za grofa Fon Arnima-Šlagentina, pruskog aristokratu, koga je upoznala na proputovanju Italijom sa svojim ocem. Živeli su na njegovom porodičnom imanju u Pomeraniji i imali petoro dece, čiji su tutori bili književne veličine poput E. M. Forstera i Hjua Volpola. U jednom trenutku, g. Fon Arnim završio je u zatvoru zbog neizmirenih dugova. Godine 1908. Elizabet se vraća u Englesku, gde dve godine kasnije, ubrzo posle smrti svog muža, započinje romantičnu vezu sa H. G. Velsom. Veza se raspala kada je čuvena spisateljica Rebeka Vest zatrudnela s Velsom. Posle izvesnog vremena, 1916. godine, udaće se po drugi put, i to za grofa Džona Rasela, rođenog brata Bertranda Rasela. Nije joj smetalo to što je Džon 15 godina ranije bio osuđen za bigamiju koju je počinila njegoa tadašnja žena (!?). Iako nisu zvanično okončali brak, rastali su se uz dosta zle krvi 1919. Posle toga autorka se seli u SAD, gde započinje romansu s trideset godina mlađim A. Rivosom, koji će po okončanju njihove veze, nekoliko godina kasnije svoju ćerku jedinicu iz braka sa drugom ženom nazvati Elizabet, u njenu čast.

Neka od njenih najpoznatijih i najpopularnijih dela smatraju se delimično autobiografskim: *Elizabet i njen nemački vrt* (*Elizabeth and Her German Garden*, 1898), *Usamljeničko leto* (*The Solitary Summer*, 1899), *Dobročiniteljka* (*Benefactress*, 1902), *Vera* (1921), *Ljubav* (*Love*, 1928). Napisala je više od dvadeset romana.

Biblioteka

XX vek

Urednik izdanja

Aleksandar Šurbatović

Naslov originala

THE ENCHANTED APRIL

Elisabeth von Arnim

Copyright © ovog izdanja *Dereta*

ELIZABET FON ARNIM

ČAROBNI
APRIL

Prevod sa engleskog
Marina Todić

Beograd
2020.
DERETA

Sve je počelo u Ženskom klubu u Londonu jednog februarskog popodneva – u klubu baš nije bila najprijatnija atmosfera, a i popodne je bilo sumorno – kad je gospođa Vilkins, došavši u kupovinu iz Hampsteda i prezalogajivši ovde, uzela *Tajms* sa stola u sobi za pušaće i kad je, letimično bacivši apatični pogled na rubriku „U poverenju”, ugledala sledeće:

„Za ljubitelje glicinije i sunca. Izdaje se namešteni mali srednjovekovni italijanski zamak na obali Mediterana tokom aprila. Na raspolaganju je i posluga. Z. Poštanski fah 1000, *Tajms*.”

To je bio početak; ali, kao što inače često biva, osoba koja doživi sreću toga nije svesna baš u datom trenutku.

Elem, gospođa Vilkins tako nije bila uopšte svesna da bi njen april te godine mogao biti sudbonosan čim je spustila pogled na novine uz besan i potišten pokret, pa se uputila ka prozoru kroz koji je rezignirano gledala mokre pločnike.

Nisu za nju bili srednjovekovni zamkovi, čak ni oni koji su namerno opisani kao mali. Niti je za nju bila

obala Mediterana u aprilu, kao ni glicinije ni sunce. U tome su mogli da uživaju samo bogataši. Sa druge strane, oglas je bio namenjen osobama koje vole te stvari, tako da je na neki način ipak bio upućen i njoj, jer ih je zasigurno volela; više nego što je iko živi to znao; više nego što je ikad ikome kazala. Međutim, bila je siromašna. U svom vlasništvu imala je samo devedeset funti koje je štedela iz godine u godinu, funtu po funtu od svog miraza. Napabirčila je ovaj iznos po nagovoru svog muža kao crni fond za crne dane. Otac joj je ostavio sto funti godišnje za garderobu, te je suprug gospođe Vilkins, podstičući je da štedi, smatrao njenu odeću skromnom i primerenom, a njihovu vezu, kada bi uopšte i pričao o njoj, što je bilo retko jer je bila veoma neupadljiva, nazivao prijatnim prizorom.

Gospodin Vilkins, advokat, bio je štedljiv u svemu osim kad je njegova ishrana bila u pitanju. On to nije nazivao štedljivošću, već ekonomičnošću. Ali je štedljivost prodrila u odeću gospođe Vilkins kao moljac i upropastila ju je, za šta je on imao samo reči hvale. „Nikad se ne zna”, govorio je, „kad će nastupiti crni dani i kad bi čovek mogao biti veoma zahvalan što ima neku ušteđevinicu. Nas dvoje ćemo biti srećni zbog toga.”

Gledajući kroz prozor kluba na Aveniji Šaftsberi – bio je to skroman klub, ali odgovarajući u odnosu na Hampsted, gde je živela, i „Šulbreds”, gde je išla da pazari – gospođa Vilkins je izvesno vreme stajala vrlo potištena, njene misli bile su okrenute ka Mediteranu u aprilu, ka glicinijama i onome što čeka te bogataše kojima se može samo pozavideti, ali realnost je bila potpuno drugačija – strašna masna kiša koja dobuje po kišobranima i

omnibusima koji su promicali i šljiskali na sve strane, pa se odjedared zapitala da li je ovo možda Meleršov crni dan (Melerš je bio gospodin Vilkins) za koji ju je toliko ohrabrivao da se treba pripremiti, i da li je odlazak iz ovakve klime u mali srednjovekovni zamak možda upravo ono što je Proviđenje imalo u vidu kad je reč o trošenju ušteđevine. Deo ušteđevine, razume se, možda sasvim mali deo. Pošto je to srednjovekovni zamak, može se desiti da je oronuo, a sve što je oronulo, sigurno je jeftino. Stvarno ne bi imala ništa protiv toga da je trošan, jer čovek ne mora mnogo da plaća ako je nešto trošno – to ne samo da bi moglo da spusti cenu već bi mogla da dobije i neku doplatu. Kakve joj samo budalaštine padaju na pamet...

Okrenula se od prozora, načinivši isti onaj pokret sa dozom besa i potištenosti s kojim je spustila *Tajms*, i uputi se prema vratima s namerom da uzme svoj kišni mantil i kišobran, a onda je čeka probijanje kroz gužvu u jednom od prepunih autobusa koji saobraćaju do „Šulbredsa” na putu do kuće, i kupovina nekoliko morskih listova Meleršu za večeru – Melerš je bio vrlo probirljiv kad je riba u pitanju i voleo je samo morski list, pored lososa – kad je spazila gospođu Arbatnot, ženu koju je poznavala iz viđenja i koja je takođe živela u Hampstedu i bila članica istog kluba, kako sedi za stolom na sredini sobe s novinama i časopisima i kako bistri prvu stranicu *Tajmsa*.

Gospođa Vilkins nikad nije imala priliku da prozbori ni reč s gospođom Arbatnot – članicom crkvenog društva kojih je bilo u izobilju, i koja je analizirala, klasifikovala, raspoređivala i registrovala siromahe – pošto su ona i Melerš, kad bi izlazili, odlazili na večerinke brojnih slikara impresionista u Hampstedu. Melerš je imao sestru

koja je bila udata za jednog od njih i živela je gore u Hitu, te je zbog ovih rodbinskih veza gospođa Vilkins opštila s krugom u kojem se osećala vrlo neprirodno, usled čega je zazirala od slika. Morala je da kaže nešto o njima, a nije imala predstavu šta bi to moglo biti. Obično bi mrmljala: „Divno”, osećajući da to nije dovoljno. Ali niko za to nije mario. Niko nije slušao. Niko nije primećivao gospođu Vilkins. Ona je bila jedna od onih ljudi koji se ne primećuju na večerinkama. Njena odeća koja je povremeno bila meta moljcima učinila ju je skoro nevidljivom; njeno lice nije plenilo, teško se odlučivala da zapodene razgovor i bila je stidljiva. A ukoliko nečija odeća, lice i razgovor ne zavređuju pažnju, razmišljala je gospođa Vilkins svesna svojih nedostataka, šta taj uopšte traži na večerinkama?

Osim toga, uvek je bila s Vilkinsom, glatko izbrijanim zgodnim čovekom, koji je uveličavao večerinku samim svojim prisustvom. Vilkins je bio vrlo cenjen. Njegovi stariji partneri imali su visoko mišljenje o njemu. Poznanici njegove sestre su mu se divili. O umetnosti i umetnicima uvek je imao suvisle komentare. Govorio je sadržajno, razborito, nikad ne bi rekao nijednu suvišnu reč, a opet, nijedna nije nedostajala. Mogao se steći utisak da ostavlja kopije svega što izusti, i očigledno je izgledao kao čovek od poverenja, pa se često dešavalo da ljudi koji bi ga upoznali na ovim večerinkama osećali podozrivost prema svojim advokatima i posle izvesnog razmišljanja odlučili bi da pređu kod Vilkinsa.

Dabome, gospođa Vilkins je bila u senci. „Ona bi”, govorila je Vilkinsova sestra izričući konačnu presudu nakon temeljnog razmišljanja, „trebalo da ostane kod kuće.” Međutim, Vilkins nije mogao da ostavi svoju ženu

kod kuće. On je bio porodični advokat, a svi takvi imaju žene i izlaze s njima. Stoga su radnim danima zajedno odlazili na večerinke, a nedeljom u crkvu. Pošto je još uvek bio prilično mlad – imao je trideset devet godina – i ambiciozan po pitanju starijih dama – klijentkinja čijim brojem nije bio baš zadovoljan, smatrao je da ne sme sebi da dozvoli i izostane iz crkve, pa je gospođa Vilkins otuda znala gospođu Arbatnot, premda nikad nije s njom prozborila ni reč.

Videla ju je kako smešta siromašnu decu na crkvene klupe. Svake nedelje je na čelu kolone dolazila iz škole tačno pet minuta pre hora, i uredno bi poređala dečake i devojčice na mesta koja su bila izdvojena za njih da kleče na kolenima zbog uvodne molitve, a zatim bi ih podigla upravo u trenutku kad bi se začuli zvuci orgulja, otvorila vrata riznice kad bi se pojavili i brojni članovi hora i sveštenstvo. Imala je tužan izraz lica, ali je očigledno bila vrlo sposobna. Gospođi Vilkins je ovaj spoj bio gotovo nezamisliv jer joj je Melerš rekao, jednom prilikom dok se „borio” s morskim listom, da, ukoliko je čovek sposoban, mora svakako biti dobro raspoložen pošto je, ukoliko dobro obavlja posao, automatski vedar i živahan.

Nije bilo ničeg vedrog i živahnog kod gospođe Arbatnot, štaviše prema deci koju je dovodila na veronauku ponašala se nekako mehanički; elem, kad ju je gospođa Vilkins spazila okrenuvši se od prozora, u njoj nije bilo ničeg mehaničkog, ali je pomno gledala u nešto što je pisalo na prvoj stranici *Tajmsa*, držeći novine vrlo mirno i ne trepnuvši. Naprosto je buljila, a njeno lice, kao i obično, bilo je poput žalosne i razočarane Madone.

Gospođa Vilkins ju je posmatrala izvesno vreme, pokušavajući da sakupi hrabrost da joj se obrati. Želela je da je upita da li je videla oglas. Nije znala zbog čega bi to uradila, ali je želela. Baš je bilo glupo što ne može da joj se obrati. Izgledala je tako ljubazno. Tako nesrećno. Zašto dve nesrećne osobe ne bi mogle da se osveže na svom ustajalom životnom putu jednim kraćim razgovorom – istinskim, normalnim razgovorom o onome što osećaju, što zaista vole, čemu se možda još uvek nadaju? I nije mogla da se otme utisku da i gospođa Arbatnot čita isti onaj oglas. Pogled joj je bio uprt upravo u taj deo novina. Da li je i ona zamišljala kako bi to bilo – boje, mirisi, svetlost, nežno udaranje morskih talasa o male i vrele stene? Boje, mirisi, svetlost, more – umesto Avenije Šaftsberi, mokrih omnibusa, ribarnice u „Šulbredsu”, metroa do Hampsteda, i večere, i sutrašnjeg istog dana, i prekосуtrašnjeg, i svakog bogovetnog istog dana...

Gospođa Vilkins je najednom primetila kako se naginje preko stola. „Da li čitate o srednjovekovnom zamku i glicinijama?”, začula je sebe kako pita.

Nema sumnje da je gospođa Arbatnot bila zatečena; međutim, ovo pitanje je nije zaprepastilo ni upola koliko samu gospođu Vilkins, koja ga je postavila.

Gospođa Arbatnot nije mogla da se seti da je ikad ranije videla izandalu, mršavu i šljampavu osobu koja je sedela prekoputa nje, sa sve pegicama na licu i krupnim sivim očima, koje su bile skoro potpuno sakrivene ispod zgužvanog šešira za kišu, pa je za trenutak ćutke zapanjeno zurila. Ona je nekih desetak minuta ranije čitala o srednjovekovnom zamku i glicinijama, ali onda je uronila u

sanjarenje – o svetlosti, bojama, mirisima i nežnom tala-sanju mora među malim i vrelin stenama...

„Zašto me to pitate?“, prozbori ona svojim ozbiljnim glasom, jer je baveći se siromašnima navikla da bude ozbiljna i strpljiva.

Gospođa Viklins se zacrvene, zbog čega je izgledala izuzetno stidljivo i preplašeno. „Oh, samo zato što sam ga i ja videla, pa sam pomislila možda – pa sam pomislila...“, zamuca.

Što se tiče gospođe Arbatnot, njen mozak je bio navikao da razvrstava ljude po spiskovima i grupama, pa je zureći zamišljeno u gospođu Vilkins razmišljala kud bi mogla da je dene, ispod kog naslova bi se za nju našlo odgovarajuće mesto.

„I znam vas iz viđenja“, nastavi gospođa Vilkins, koja kao svi stidljivi ljudi, kad je već jednom počela, nije mogla da se zaustavi, slušajući uplašeno kako joj zvonki glas odjekuje u ušima. „Svake nedelje vas viđam u crkvi.“

„U crkvi?“, ponovi gospođa Arbatnot za njom.

„I stvarno izgleda sjajno – ovaj oglas o glicinijama – i...“

Gospođa Vilkins, koja je morala imati bar trideset godina, zaveli se u stolicu i poče da se meškolji poput srednjoškolke koja se stidi i neprijatno joj je.

„Izgleda tako divno“, reči nastaviše da kuljaju iz nje, „a dan je tako sumoran...“

I uspravi se u stolici, gledajući gospođu Arbatnot očima zatočenog psa.

Sirota žena, pomisli gospođa Arbatnot, koja je svakodnevno pomagala ljudima i saosećala s njima, potreban joj je savet.

U skladu s tim, strpljivo se pripremila da joj ga dâ.

„Ukoliko me vidate u crkvi”, reče ona ljubazno i pažljivo, „pretpostavljam da i vi živite u Hampstedu?”

„O, da”, reče gospođa Vilkins. I dok je ponavljala ove reči, njena glava na dugačkom mršavom vratu blago se povila, kao da je podsećanje na Hampsted imalo izvesnu težinu. „O, da.”

„Gde?”, upita gospođa Arbatnot, koja je, ustanovivši da joj je potreban savet, razume se, smatrala da prvo treba da sazna neke podatke.

Ali je gospođa Vilkins, čija je ruka nežno i umilno počivala na onom delu *Tajmsa* gde se nalazio oglas, kao da su reči na papiru zlata vredede, samo rekla: „Možda zbog toga ovo izgleda tako divno.”

„Ne, mislim da je to u svakom slučaju divno”, reče gospođa Arbatnot zaboravljajući na činjenice i blago uzdahnuvši.

„Znači, i vi ste čitali?”

„Jesam”, reče gospođa Arbatnot očiju ispunjenih sanjalačkim pogledom.

„Zar to ne bi bilo divno?”, promrmlja gospođa Vilkins.

„Bilo bi”, reče gospođa Arbatnot. Njeno ozareno lice ponovo poprimi uveli izraz strpljivosti. „Zaista divno”, reče ona. „Ipak, nema nikakve koristi od toga da čovek gubi vreme na razmišljanje o takvim stvarima.”

„Ali ne”, usledio je brz i neočekivan odgovor gospođe Vilkins. Neočekivan zato što nije nimalo ličilo da će ga ona izgovoriti, u sklepanom blejzeru i suknji, sa sve zgužvanim šeširom ispod kojeg je štrčala razbarušena kosa. „Vredi i samo razmišljanje – to je takva promena u odnosu na Hampsted, a ponekad verujem, zaista verujem da

se čoveku na kraju dogode neke stvari ukoliko dovoljno razmišlja o njima.”

Gospođa Arbatnot ju je pažljivo posmatrala. U koju li bi je kategoriju trebalo svrstati?

„Možda biste mi”, reče nagnuvši se malo, „rekli svoje ime. Ukoliko se sprijateljimo”, osmehivala se nekako ozbiljno, „kao što se nadam da hoćemo, bolje bi bilo da počnemo od početka.”

„Jao, jeste, baš ste ljubazni. Ja sam gospođa Vilkins”, kazala je. „Pretpostavljam”, nadoveza se pošto gospođa Arbatnot ništa nije rekla, „da vam to ništa ne znači. Ponekad mi se čini da se i ja tako osećam. Ali”, pogleda unaokolo kao da traži pomoć, „ja sam gospođa Vilkins.”

Nije joj se sviđalo sopstveno prezime. Smatrala je da je nekako beznačajno i komično prezime, i imalo je završetak kao neki zavijutak na repu pudlice. Ali šta je, tu je. Tu nije bilo pomoći. Bila je Vilkins i ostaće Vilkins, i premda ju je muž ohrabrivao da uvek kad je u prilici istakne da je gospođa Melerša Vilkinsa, ona je pribegavala tome samo u njegovom prisustvu, jer je mislila da Melerš Vilkins zvuči još gore od onog „Čestvort” na kapiji vile.

Kad je prvi put sugerisao da bi trebalo da doda „Melerš”, ona se upravo zbog ovog i usprotivila, i posle izvesne pauze – Melerš je bio izuzetno oprezan i uvek je tokom tih pauza podrobno razmišljao o onome što će kazati – vidno nezadovoljan, rekao je: „Ali ja nisam vila”, posmatravši je pogledom čoveka koji se po ko zna koji put ponadao da se možda ipak nije oženio budalom.

Naravno da nije vila, uveravala ga je gospođa Vilkins, ona nikad nije ni pomislila da bi mogao biti, nije ni sanjala da je... samo je razmišljala...

Što je više objašnjavala, Meleršov optimizam je rastao, jer je bio njen muž već dve godine, da se možda nije oženio budalom, pa nastaviše da se svađaju, ukoliko se svađom može nazvati nešto što se pretvorilo u dostojanstveni muk s jedne strane i iskreno izvinjavanje s druge u vezi s tim da li je gospođa Vilkins nameravala reći da je gospodin Vilkins vila ili nije.

Verujem, razmišljala je kad je sve bilo gotovo, a potrajalo je, da bi se ljudi mogli posvađati oko bilo čega ako su dve godine zajedno svaki božji dan. Oboma nam je potreban odmor.

„Moj muž je”, nastavi gospođa Vilkins obraćajući se gospođi Arbatnot i pokušavajući da kaže nešto o sebi, „advokat. On je...”, tražila je reč kojom bi precizno opisala Melerša. Na kraju je pronašla: „On je veoma zgodan.”

„Lepo”, reče gospođa Arbatnot ljubazno, „sigurno ste veoma srećni zbog toga.”

„Zašto?”, upita gospođa Vilkins.

„Zato što”, reče gospođa Arbatnot pomalo zatečeno, jer je zbog svakodnevnog bavljenja siromasima navikla da se njene izjave bespogovorno prihvataju, „zato što je lepota ili zgodnoća, ako vam se tako više sviđa, dar i ako se koristi na pravi način...”

Nakon toga začuta. Pogled krupnih sivih očiju gospođe Vilkins počivao je na njoj i gospođa Arbatnot primeti da je postala pravo džangrizalo, poput dadilja, jer je imala publiku koja je htela – ne htela morala da se složi s njom, plašeci se da protivreći, pošto joj je zapravo bila prepustena na milost i nemilost.

Ali gospođa Vilkins je nije slušala jer joj je upravo u tom trenutku, premda je to izgledalo besmisleno, pred

očima sevnula slika dve osobe kako sede ispod predivne raskošne glicinije koja se raširila po drvetu njoj nepoznatog imena, a to su bile gospođa Arbatnot i ona – videla ih je, videla ih je svojim očima. A iza njih, svetleći na suncu, prostirali su se stari sivi zidovi – srednjovekovni zamak – videla ga je, bile su tamo...

Zato je zurila u gospođu Arbatnot i nije čula ni reč od svega što je ova izgovorila. I gospođa Arbatnot je zurila u gospođu Vilkins ne mogavši oka da odvoji od njenog lica preplavljenog uzbuđenjem zbog nečega što je videla, svetlog i treperavog kao voda na suncu kad je blago ustalasa dašak vetra. U tom trenutku bi, da je bila na nekoj večerinki, gospođa Vilkins zasigurno skrenula pažnju na sebe.

Piljile su jedna u drugu, gospođa Arbatnot iznenađeno i ispitivački, a gospođa Vilkins s pogledom nekoga ko je doživeo otkrovenje. Naravno. Evo kako to treba izvesti. Ona to ne bi mogla sebi da priušti, a čak i da može, ne bi mogla da ide sama. Ali ona i gospođa Arbatnot zajedno...

Nagnula se preko stola: „Zašto ne pokušamo da ga uzmemo?“, prošaputa.

Gospođa Arbatnot još više razrogači oči. „Da ga uzmemo?“, ponovi.

„Da“, reče gospođa Vilkins plašeći se da je gospođa Arbatnot nije dobro čula. „A ne samo da sedimo ovde i ponavljamo: 'Ala je to divno', pa da odemo kući u Hampsted a da ni prstom nismo mrdnule – odemo kući kao obično, spremimo ribu za večeru kao što smo godinama radile i kao što ćemo i ubuduće spremati. Zapravo“, reče gospođa Vilkins zacrvenevši se do korena kose jer je bila svesna da bulazni a nije mogla da se zaustavi, pa ju je to

preplašilo, ali opet nije mogla da prestane. „Ja tome ne vidim kraja. Tome nema ni kraja ni konca. Dakle, trebalo bi da postoji predah, barem s vremena na vreme – za dobrobit svih. Jer bilo bi zaista nesebično otići nekuda i biti srećan neko vreme, pošto to čoveka okrepi. Vidite, svakome je posle izvesnog vremena potreban odmor.”

„Ali kako to mislite, da ga uzmemo?“, upita gospođa Arbatnot.

„Pa lepo“, reče gospođa Vilkins.

„Da uzmemo?“

„Da iznajmimo. Da unajmimo. Da rentiramo.“

„Ali šta... mislite vi i ja?“

„Da. Zajedno. Da delimo. Onda bi to koštalo duplo manje, a vi izgledate... izgledate zainteresovano kao i ja – izgledate kao da vam je potreban odmor – kao da bi vam prijalo da vam se desi nešto lepo.“

„Pa mi se uopšte ne poznajemo.“

„Ali razmislite kako bismo se dobro upoznale kad bismo otišle nekud na mesec dana. Ja sam štedela za crne dane – i samo bacite pogled napolje...“

Ova nije pri sebi, pomisli gospođa Arbatnot, ali je obuze neko čudno uzbuđenje.

„Razmislite o tome da odemo na čitavih mesec dana... od svega... u raj...“

Ne bi trebalo da priča ovakve stvari, mislila je gospođa Arbatnot. Vikar..., pomisli premda je još uvek osećala snažno uzbuđenje. Bilo bi zaista predivno odmoriti se i danuti dušom.

Ipak, navika je bila čvrsto ukorenjena; i godine bavljenja siromašnima navele su je da kaže sažaljivo, blago

uzdahnuvši, ali autoritativno: „Ipak, raj nije negde tamo. On je ovde i sad. Tako nam je rečeno.”

Isijavala je iskrenošću kao i inače dok je strpljivo pokušavala da pomogne siromašnima i da ih prosvetli. „Raj je u nama”, rekla je svojim blagim tihim glasom. „To nam je rečeno s najviše instance. Zna li ove reči...?”

„O, da, znam ih”, prekinula ju je gospođa Vilkins nestrpljivo.

„Ove reči o raju i domu”, nastavi gospođa Arbatnot naviknuta da završava svoje rečenice. „Raj je u našem domu.”

„Nije”, opet je iznenadi gospođa Vilkins.

Gospođa Arbatnot ustuknu. Zatim blago reče: „Oh, ali jeste. Ukoliko izabremo da bude tako ili se potrudimo.”

„Ja biram i trudim se da bude tako, ali nije”, reče gospođa Vilkins.

Onda gospođa Arbatnot začuta, jer je i ona bila pomalo skeptična kada je reč o raju u kući. Sedela je i s nelagodnom gledala gospođu Vilkins osećajući da što pre mora da je svrsta u neku grupu. Kad bi samo mogla da sortirala gospođu Vilkins, da je bezbedno smesti ispod odgovarajućeg naslova, onda bi se vratila u normalu iz koje je pomalo skliznula. Jer godinama nije bila na odmoru, oglas koji je videla podstakao ju je na sanjarenje, a uzbuđenje gospođe Vilkins zbog ovoga bilo je tako zarazno da je, dok je slušala njenu vatrenu i čudnu priču i gledala njeno ozareno lice, imala osećaj kao da ju je neko probudio iz dubokog sna.

Očigledno da je gospođa Vilkins bila neuravnotežena, ali je gospođa Arbatnot i ranije sretala takve ljude, zapravo, uvek se sretala upravo s njima, ali oni nimalo nisu uticali

na njenu stabilnost, dok je ova žena uspela da je uzdrma, kao da ju je izbacila iz koloseka, daleko od orijentira: Boga, Muža, Kuće i Dužnosti – kao da je baš gospođa Vilkins trebalo da dođe i kaže joj da jednom u životu treba da bude srećna, da bude i dobra i poželjna. Što, naravno, nije bio slučaj – svakako nije bilo tako. A i ona je imala crni fond koji je povremeno ulagala u Poštansku štedionicu, ali pretpostavka da bi mogla da zaboravi na svoju dužnost, da podigne novac i da ga potroši na sebe, bila je potpuno apsurdna. Naravno da to nije mogla, pa zar bi ikad učinila nešto tako? Razume se da ne bi, jer kako bi ikada mogla da zaboravi na siromahe, i kako bi tek tako mogla da zaboravi na bedu i bolesti? Nema sumnje u to da bi putovanje u Italiju bilo izvanredno i divno, ali zar je malo divnih stvari koje bi čovek voleo da uradi... i zar mu nije data snaga koja bi mu pomogla da odoli želji da ih ostvari?

Orijentiri na kompasu gospođe Arbatnot bile su četiri velike životne datosti: Bog, Muž, Kuća i Dužnost. Već godinama se njen život bazirao na ovim činjenicama, posle izvesnog perioda velike nesreće, a njena glava je počivala na njima kao na jastuku, i sigurno bi se uplašila kad bi se probudila i dospela u neko jednostavno i bezbrižno stanje. Zbog toga se iz sve snage trudila da nađe naslov ispod kojeg bi mogla da smesti gospođu Vilkins, pokušavajući da ostane racionalna i pribrana; sedeći u istoj pozi i gledajući je s nelagodnom nakon poslednje opaske, osećajući da postaje sve više neuravnotežena i zaražena, odlučila je da je hladne glave, što bi rekao vikar na sastancima, smesti pod naslov Živci. Možda bi se odmah mogla svrstati u kategoriju Histerija, koja je vrlo često

bila predvorje Ludila, ali je gospođa Arbatnot naučila da ne smešta ljude ishitreno u konačne kategorije jer je nekoliko puta dosad pogrešila, pa je bilo prilično teško premestiti ih iz date kategorije, a sledilo je i neizbežno kajanje.

Da. Živci. Verovatno se nije redovno bavila drugima, razmišljala je gospođa Arbatnot; nema posla koji bi je naterao da prestane da misli na sebe. Očigledno nije imala kormilara – okretala se kako dune vetar poriva i impulsa. Sigurno je spadala u kategoriju živčanih, ili će se uskoro naći tamo ukoliko joj niko ne pomogne. Sirotica, razmišljala je gospođa Arbatnot dok su joj se polako vraćale ravnoteža i samilost, ne mogavši zbog stola da vidi dužinu nogu gospođe Vilkins. Sve što je videla bili su njeno malo, čežnjivo i stidljivo lice i mršava ramena, i pogled dečje žudnje u očima za nečim što će je sigurno usrećiti. Ne, ovakve stvari ne mogu da usreće čoveka, to su tako prolazne stvari. Gospođa Arbatnot je u toku svog dugog života s Frederikom – koji je bio njen muž i za kojeg se udala kad je imala dvadeset, a on trideset tri – spoznala koje su jedine istinske radosti. Sad je znala da je to moguće samo u svakodnevnom i neprekidnom življenju za druge; čak jedino uz božje skute – zar se u to nije uverila svaki put kad bi doživela razočaranje ili poraz, pa bi dobila utehu?

Frederik je bio od onih muževa čije žene brzo osete božje skute. Korak koji tamo vodi je kratak, ali bolan. Iz današnje perspektive izgleda da se brzo odigrao, ali je zapravo trajao čitave prve godine njihovog braka, i svaki pedalj ovog puta predstavljao je borbu, i bio je posut kapima krvi iz njenog srca – tako se u to vreme osećala.

Ali sada je sve to daleko iza nje. Odavno je pronašla mir. A Frederik je od strastveno voljenog verenika, od njenog obožavanog mladog muža, postao samo druga stavka posle Boga na spisku njenih dužnosti i ograničenja. I tako je figurirao u njenim molitvama kao drugi po važnosti, kao beskrvna i izbledela stvar. Godinama je uspevala da bude srećna samo zaboravljajući na sreću. Želela je da tako i ostane. Želela je da odseče sve što ju je podsećalo na lepe stvari koje bi joj mogle probuditi žudnju i želju...

„Veoma bih volela da postanemo prijateljice”, reče ona iskreno. „Da li biste ponekad došli kod mene u goste ili dozvolili da ja vas posetim? Kad god vam je potrebno da popričate s nekim. Daću vam svoju adresu”, prebirala je po tašni, „pa nećete zaboraviti.” Pronašla je i pružila vizitkartu.

Gospođa Vilkins nije obratila pažnju na posetnicu.

„Baš čudno”, reče gospođa Vilkins kao da je nije čula, „ali vidim nas – vas i sebe – ovog aprila u srednjovekovnom zamku.”

Gospođi Arbatnot je bilo pomalo neprijatno. „Zaista?”, reče ona pokušavajući da ostane pribrana pred vizionarskim pogledom blistavih sivih očiju. „Zaista?”

„Zar vam se nikad ne dešava da vidite neku sliku pre nego što se to zapravo desi?”, upita gospođa Vilkins.

„Nikad”, reče gospođa Arbatnot.

Pokušala je da se osmehne; da navuče neki sažaljiv, ali mudar i trpeljiv osmeh s kojim je navikla da sluša izlaganja siromaha koji su svagda bili puni predrasuda i problema. Nije uspela. Osmeh je zadržtao.

„Naravno”, reče ona tihim glasom, kao da se plašila da će je čuti vikar i Štedionica, „to bi bilo vrlo lepo, vrlo lepo...”

„Čak i da je pogrešno”, reče gospođa Vilkins, „to bi bilo samo na mesec dana.”

„To bi...”, poče gospođa Arbatnot prilično svesna lakomislenosti takvog gledišta, ali ju je gospođa Vilkins zaustavila pre nego što je mogla da završi.

„U svakom slučaju”, reče gospođa Vilkins prekinuvši je, „sigurna sam da je pogrešno da čovek predugo bude dobar jer postaje nesrećan. A vidim da ste vi već godinama dobri, zbog toga ste tako nesrećni”, gospođa Arbatnot zausti da protestuje, „... i ja... godinama ne radim ništa osim što obavljam dužnosti, stvari za druge ljude, otkako sam bila devojčica, a ne verujem da me iko i mrvicu voli i da sam postala bolja, a čeznem... čeznem za nečim drugim... za nečim drugim...”

Neće valjda zaplakati? Gospođa Arbatnot oseti nelagodnost i sažaljenje. Nadala se da gospođa Vilkins neće zaplakati. Samo ne ovde. Ne u ovoj neprijatnoj sobi gde su nepoznati ljudi neprestano ulazili i izlazili.

Međutim, gospođa Vilkins se mučila da izvadi maramicu koja nikako nije htela da napusti njen džep, pa kad je napokon uspela, jedva primetno izduva nos i, trepnuvši vrlo brzo jednom ili dva puta, pogleda gospođu Arbatnot pomalo skrušeno, a naizgled i želeći da se izvini, i osmehnu se.

„Da li biste poverovali”, prošaputa pokušavajući da joj usne ne zadrhte, očigledno se stideći, „da nikad u životu ni sa kim nisam ovako razgovarala? Ne mogu da razmišljam, prosto ne znam šta me je spopalo.”

„Sve je to zbog oglasa”, kazala je gospođa Arbatnot ozbiljno klimajući glavom.

„Jeste”, reče gospođa Vilkins krišom brišući oči, „a obe smo...”, ponovo malko izduva nos, „... nesrećne.”

Elizabet fon Arnim
ČAROBNI APRIL

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura
Dijana Stojanović

Korektura
Blum

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-294-1

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2020.

Izdavač / Štampa / Plasman

DERETA doo

Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd

tel./faks: 011/ 23 99 077, 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA

Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизacija y publikaciji
Народна библиотека Србије, Београд

821.111-31

АРНИМ, Елизабет фон, 1866–1941

Čarobni april / Elizabet fon Arnim ; prevod sa engleskog
Marina Todić. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta,
2020 (Beograd : Dereta). – 278 str. ; 21 cm. – (Biblioteka
XX vek / [Dereta, Beograd])

Prevod dela: The enchanted april / Elisabeth von Arnim.
– Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-6457-294-1

COBISS.SR-ID 283030540